

"...

I- İPTAL VE YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN GEREKÇESİ

Dava dilekçesi şöyledir:

"4139 sayılı 1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu, 26 Nisan 1996 gün ve 22622 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bilindiği gibi bütçe; "devletin ve ona bağlı kamu kuruluşlarının yıllık gelir ve bu gelir ve masrafların uygulamaya konulmasına izin veren bir kanundur."

Anayasa'nın 161. maddesi uyarınca, yıllık olarak yapılır ve bütçe yasasına bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

Bu açık anayasal hükme karşın, 1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nda bütçe dışındaki konulara ilişkin hükümler de yer almış, ayrıca bazı yasalarda yasa ile yapılması gereken değişiklikler de, Bütçe Kanunu ile yapılmıştır.

Üstelik Anayasa'ya açıkça aykırı olarak Bütçe Yasası'na konulan bu hükümlerin büyük bölümü, daha önce çeşitli dönemlerde Bütçe yasalarına konulan ve Anayasa Mahkemesi'nce, Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilen hükümlerdir.

4139 sayılı Kanun'un Anayasa'ya aykırı maddeleri ve aykırılık gerekçeleri aşağıda açıklanmıştır.

Ancak, iptali istenen maddelerin çokluğu, buna karşılık dayanan Anayasa maddelerinin aynılığı nedeniyle Anayasa'ya aykırılıkların her seferinde tekrar tekrar izahının Mahkemenizin çalışmasında güçlükler yaratacağı düşüncesi ve Heyetinize yardımcı olmak amacıyla dilekçemizin başında Anayasa'ya aykırılıkların genel bir gerekçesi sunulmuş, iptali istenen maddelerde Anayasa'nın başka bir maddesine aykırılık yok ise, özet istemlerle yetinilmiştir.

1 - İptali İstenen Maddelerin Anayasa Karşısındaki Konumu

a) Anayasa'nın 6., 7., 11., 87., 88., 89., 161. ve 162. Maddesi Yönünden

Anayasa'nın 87. maddesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev ve yetkileri belirtilirken bütçe yasa tasarısını görüşmek ve kabul etmek dışında diğer yasaları koymak, değiştirmek ve kaldırmak biçiminde bir ayırım yapıldığı; Bütçe yasalarını öteki yasalardan ayrı tutan bu Anayasa ilkesi karşısında, herhangi bir yasa ile düzenlenmesi gereken bir konunun bütçe yasası ile düzenlenmesinin veya herhangi bir yasada yer alan hükmün bütçe yasaları ile değiştirilmesinin ve kaldırılmasının olanaksız olduğu daha önceki Anayasa Mahkemesi kararlarında yer almıştır.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 88. ve 89. maddelerinde genel netilikteki yasaların Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde teklif, görüşme usul ve esasları ile yayımlanmasının düzenlendiğini; 162. maddesinde ise, Bütçe yasalarının görüşme usul ve esaslarının ayrıca özel biçimde gösterildiğini açıkça belirtmiştir.

Bu düzenleme biçiminden de anlaşılacağı gibi, Bütçe yasaları Anayasa gereği özellikle yapılış tarzları bakımından öbür yasalardan farklı nitelik taşıyan yasalardır.

Anayasa'nın 161. maddesinde tüm bu düzenlemeleri tamamlar ve bütünler biçimde "Bütçe Kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamayacağı" da yer almıştır.

Buna karşın iptali istenen madde ya da ibarelerin büyük bölümü, Bütçe Yasası ile öteki yasalarda değişiklik yapmaktadır ve bu nedenle 87., 88., 89., 161. ve 162. madde yönünden Anayasa'ya aykırıdır.

Öte yandan, Anayasa'nın 6. maddesine göre, bakan dahil "hiçbir kimse" ya da TBMM dahil, "hiçbir organ", "kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisini kullanamaz." Ama, bu yasanın birçok maddesiyle Maliye Bakanına yasalarda değişiklik yapma yetkisi verilmiş, bir bakan Anayasal olmayan bir yetkiyi kullanabilir hale getirilmiştir.

Bu aynı zamanda, Anayasa'nın 7. maddesindeki yasama yetkisinin devri anlamına da gelmektedir. Çünkü, Maliye Bakanına yasa ile düzenlenmiş birçok hükmü değiştirme yetkisi tanınmıştır.

Tüm bu maddeler birlikte ele alındığında ise, Anayasa'nın 11. maddesindeki, Anayasa'nın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesine aykırı bir durum ortaya çıkmakta, yasama organına ve yürütmenin bazı üyelerine Anayasa hükümleri dışında yetkiler verilmekte ve yasaların Anayasa'ya aykırı olamayacağı ilkesi çiğnenmektedir.

b) Anayasa'nın 153. ve 2. Maddesi Yönünden:

Bilindiği gibi Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasına göre "Anayasa Mahkemesi kararları ... yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar".

Bu madde gereğince, daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş bir hükmün yeniden yasa maddesi haline getirilmesi Anayasa'nın 153/son maddesine açıkça aykırıdır.

Ancak, bu aykırılık asıl Anayasa'nın 2. maddesindeki "hukuk devleti" ilkesi çerçevesinde, "Başlangıç" bölümünün 3. ve 4. fıkralarıyla birlikte ele alındığı zaman somutlaşır.

Çünkü, Anayasa yasama faaliyetinin Anayasa Mahkemesi'nce denetlenmesini öngörürken, bu "yetki"yi bir "üstünlük" olarak değil, "egemenliği ulus adına kullanmaya yetkili kılınan ... (herhangi,) bir kuruluşun, Anayasada gösterilen hukuk düzeni dışına çık"masını önlemek amacıyla bir "görev" olarak vermiştir.

Anayasa Mahkemesi bu denetimi bir "görev" olarak yapar, çünkü "üstünlük Anayasa'dadır". Yasaların Anayasa'ya uygunluğunun denetimi ise, Anayasa Mahkemesi'ne verilmiştir.

Hukuk devleti ilkesi, her üç erkin de yetkilerini Anayasa'nın öngördüğü biçimde ve sınırlar içinde kullanmalarını gerektirir. Bunun kaçınılmaz sonucu da yasama organının, yargı

Esas Sayısı:1996/23
Karar Sayısı:1996/36

kararlarına uymasdır. Bu ilke, Anayasa'da ayrıca belirtilmiş olmasaydı, hatta aksine bir düzenleme olsaydı bile, "hukuk devleti"nin bir gereğidir ve aksi düzenlemeler, doğrudan bu ilkeye aykırıdır.

Anayasa'nın diğer maddelerinde düzenlenen yasama yetkisi, yürütme yetki ve görevi ile yargı yetkisi de, doğrudan hukuk devletinin bir sonucudur.

Konuya bu açıdan yaklaşıldığında, daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş hükümlerin, yasama organı tarafından yeniden yasalaştırılması, Anayasa'nın 153/son maddesine aykırılıktan da öte, doğrudan "hukuk devleti" ilkesinin çiğnenmesi anlamını taşır.

Yasama organı, 1995 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nda yer alan ve Anayasa Mahkemesi'nce Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilen hükümleri, 1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu'na yeniden koymuştur.

Ancak, daha "vahim" olan, Anayasa'ya aykırılığın bilinerek yapılmış olmasıdır. Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanı 21.4.1996 gecesi, TBMM'de yaptığı açıklamada, bazı hükümlerin Anayasa'ya aykırı olduğunu kabul ederken, buna karşın düzenlemenin korunmasını istemiş, Anayasa'ya aykırılıkların daha sonra çıkarılacak bir yasa ile giderileceği taahhüdünde bile bulunmuştur.

Sonuç itibariyle yasama organı, göz göre göre ve Anayasa'ya aykırılığını bile bile, 1995 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nda yer alan ve Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen maddeleri 1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu ile bir kez daha kanunlaştırmak ya da ülkeyi bütçesiz bırakmak seçenekleri ile karşı karşıya getirilmiştir.

Aşağıda, 4139 sayılı 1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun Anayasa'ya aykırı maddeleri ve aykırılık gerekçeleri teker teker belirtilmiştir.

2 - 4139 Sayılı Kanun'un 6. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılık Nedenleri

4139 sayılı Yasa'nın 6. maddesinin son fıkrasında Maliye Bakanına, "kurumların bütçe ödeneklerini kesme ve diğer imkanlarını durdurma" yetkisi verilmekte ve bunun bir "şartlı yetki" olduğu anlaşılmaktadır"

Bu şartlar; "programlarına uygun harcama yapmama, ilgili kanunların öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeme, bilgi, belge ve hesap durumlarını ibraz etmeme"dir. Bu durumda o "idare, kuruluş, teşebbüs ve kurum"un, Maliye Bakanınca "ödenegi kesilebilecek ve diğer imkanları durdurulabilecektir".

Bilindiği gibi, Devletin bütün gelir ve giderleri bütçede gösterilir ve her kurum bütçede kendisine tahsis edilen ödenekleri kullanır. Bu ödenekler TBMM tarafından bilgili idare, kuruluş, teşebbüs veya kuruma verilmiştir ve kimse tarafından gen alınamaz. Hatta, Anayasa'nın 162. maddesine göre TBMM üyeleri bile, Genel Kurul'da "giderleri artırıcı ve gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamaz"

Bu açık hükme karşın, "idare, kuruluş, teşebbüs ve kurum'lann bütçe ile kendilerine tahsis edilmiş ödeneklerini kesme yetkisinin Maliye Bakanına tanınması Anayasa'nın 161. ve 162. maddesine aykırıdır.

Aynı maddede, "idare, kuruluş, teşebbüs ve kurum""ların ilgili yasalarınca öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmeme durumuna da atıf yapılmıştır. Bu kuruluşların, yerine getirmediği yükümlülüklerinin yaptırımını yine "ilgili yasalarında" belirtildiğine veya bazen de bir yaptırım öngörülmediğine göre, o ilgili yasalardaki yaptırımları değiştiren ya da hiçbir yaptırım öngörülmemiş olmasına karşın ancak o yasa ile konulabilecek bir yaptırım Maliye Bakanına tanıyan bu hüküm de, Anayasa'nın 87., 88., 89. maddeleri ile 161. maddesine aykırıdır.

Yukarıda ayrıntısıyla sunulduğu gibi, paragrafın içinde birden çok Anayasa'ya aykırı "ibare" vardır. Ancak, paragraf bir bütün olarak yazılmış ve Maliye Bakanına birden çok nedene dayanan, birden çok yaptırım yetkisi verilmiştir. Bunların bir bölümü, bütçe tasarrufu, bütçenin uygulanması vb. gibi, Bütçe Kanunu ile Maliye Bakanına tanınabilecek yetkililerdir. Bu nedenle iptal isteminde bulunulacak bölümün sınırlandırılması gerekmektedir.

Sonuç itibarıyla 4139 sayılı Yasa'nın 6. maddesinin son paragrafındaki:

"İlgili kanunların öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyen" ve "bütçe ödeneklerini kesmeye ve diğer imkanlarını durdurmaya" ibarelerinin yukarıda belirtilen aykırılık nedenleriyle iptali ve kendi yasasının Anayasa Mahkemesi'ne verdiği yetki uyarınca tümcenin buna göre düzeltilmesi istenmektedir"

3 - 4139 Sayılı Kanun'un 13. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılık Nedenleri:

4139 sayılı Yasa'nın "Hastane ücretleri" başlıklı 13. maddesi kamuda çalışanların kamuya ait tedavi kurumlarında yapılan tedavi ücretlerinin, Sağlık Bakanlığının görüşü üzerine Maliye Bakanlığınca belirlenecek miktar ve esaslar çerçevesinde ödeneceğini belirtmektedir.

1995 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun 14. maddesinin sonunda, bu sınırlama "diğer sağlık kurum ve kuruluşlarında zorunlu hallerde münhasır olmak üzere yapılacak tedaviler" için getirilmiş ve ilgili "yasa kurallarında ...ilgililere hangi oran ve miktarlarda ödeme yapılacağına ilişkin Maliye Bakanına verilmiş bir yetki bulunmadığı" için Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiştir.

Bu düzenleme ile de 657 sayılı Devlet Memurları Yasası, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Yasası, 2802 sayılı Hakim ve Savcılar Yasası ve 2914 sayılı Üniversite Personel Yasası'nda Sağlık ve Maliye Bakanlarına tanınmamış bir yetkinin Bütçe Yasası ile tanınması ilgili yasalarda değişiklik anlamına geldiği için, Anayasa'nın 87., 88., 89. maddelerine ve Bütçe ile bir ilgisi bulunmadığı için 161. maddesine aykırıdır.

4- 4139 Sayılı Kanun'un 14. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılık Nedenleri

4139 sayılı Yasa'nın 14. maddesinin 2. paragrafının sonunda Maliye Bakanına "Dernek, Birlik, Kurum, Kuruluş, Sandık, Vakıf ve Benzeri Teşekkülere Yapılacak Ödemeler" faaliyetinde yer alan ödeneklerden "yapılacak yardımların yönlendirilmesine ilişkin yeni ilkeleri tespit" yetkisi verilmiştir.

14. maddenin 1. paragrafında derneklere bu yardımın ödenmesi için genel ve katma bütçeli kuruluşlara çeşitli yükümlülükler getirilmiş, ayrıca taksitlendirme yetkisi de tanınmış;

2. paragrafın başında da, Maliye Bakanına harcamaların belirlenen ilkeler doğrultusunda yapılıp yapılmadığını inceleme yetkisi verilmiştir.

Buna karşın "yapılacak yardımın yönlendirilmesinde yeni ilkeler" belirleme yetkisi; yasanın, dolayısıyla yasa koyucunun bile öngörmediği ve düzenlemediği bir kuralı koyma yetkisinin devri anlamına gelir ki, bu Anayasa'nın 6. ve 7. maddesine; ilgili yasalarda öngörülmemiş bir kuralın Bütçe Yasası ile getirilmesi açısından da Anayasa'nın 161. maddesine aykırıdır.

5- 4139 Sayılı Kanun'un 15. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılık Nedenleri

a) (a) bendinin Anayasa 'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın "Gayrimenkul Satış ve Kira Bedelleri" başlıklı 15. maddesinin (a) bendinde, genel bütçeli dairelerin kendilerine tahsis edilmiş taşınmazlarının satış bedelinin Maliye Bakanınca belirlenecek ve Başbakanca uygun görülecek bölümünün, ilgili kurumun bütçesine özel gelir ve ödenek olarak kaydedilmesine olanak sağlanmaktaydı.

İlk olarak, sözü edilen taşınmazlar, ilgili kuruluşlara "tahsis edilmiş", yani mülkiyeti bu kuruluşlara değil, Hazine'ye ait taşınmazlardır. Bu nedenle mülkiyeti kendilerine ait olmayan taşınmazları satamazlar, gelirlerinden pay da alamazlar.

"Hazine birliği" ilkesi gereğince Hazine'ye ait taşınmazların satışından elde edilen gelirlerin Hazine bütçesi içinde yer alması gerekir ve Maliye bakanınca bu bütçe dışına çıkarılıp çeşitli kurumlara dağıtılması olanaksızdır.

Öte yandan, iptali istenen fıkrada satıştan elde edilecek gelirin, Maliye Bakanınca belirlenecek ve Başbakanca uygun görülecek bir bölümünün ilgili kuruluşa verilmesi öngörülmektedir. Bu gelirin Hazine bütçesi dışına çıkarılması mümkün olsa bile, Bütçe Yasası'nın uygulanmasından sorumlu olan Maliye Bakanı'dır. Bu nedenle bu alanda Başbakan'a gelir ve gider bütçesinde yer almamış bir yetki tanınamaz.

Sonuç olarak, Hazine'ye kayıtlı taşınmazların satışından mülkiyet sahibi olmayan genel bütçeli idarelerin bu taşınmazların satışından pay almalarını öngören düzenleme bütçe kanunu ile yapılabilecek bir düzenleme olmadığı için Anayasa'nın, 87., 88., 89. ve 161. maddesine, bu konuda Başbakan'a yetki verdiği için Anayasa'nın 6. ve 7. maddelerine aykırıdır.

b) (b) bendinin Anayasa'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın 15. maddesinin (b) bendinde, katma bütçeli idarelerin maliki oldukları taşınmazların satışı ya da bu taşınmazlar üzerinde aynı olmayan bir hak kurulması durumunda, Maliye Bakanına, bu bedelin yüzde ellisinden az olamamak koşuluyla Maliye Bakanınca belirlenecek ve Başbakanca uygun görülecek bölümünün ilgili idarenin Maliye Bakanlığı ile ortaklaşa belirleyeceği hizmetlerde kullanılmak üzere özel gelir ve ödenek kaydetme yetkisi tanınmaktadır.

Maddenin (a) bendinde, mülkiyeti Hazineye ait "tahsisli" taşınmazların satışından genel bütçeli idarelere pay verilirken, bu kez katma bütçeli dairelerin mülkiyetindeki taşınmazların satış veya kiralanmalarından elde edilen gelirin bir bölümüne Maliye Bakanlığınca el konulmaktadır.

Oysa bunlar hem özel yasalar ile belirlenmiş alanlardır, hem de bu kez (a) bendindeki düzenlemenin tam tersine mülkiyeti bu kuruluşların kendilerine ait taşınmazlardır.

Örneğin, ormanlık alanlarda irtifak hakkı vb gibi ayni olmayan hak kurulması kendi yasasında özel olarak düzenlenmiş bir durumdur ve gelirleri Orman Genel Müdürlüğü'nündür. Örnekler artırılabilir.

Yapılan düzenleme, ilk anda gelirlerin dağılımını öngördüğü için bütçeyle ilgiliymiş gibi bir izlenim verse de; genel nitelikteki yasalarda değişiklik öngördüğü için, Anayasa'nın 87., 88., 89. maddelerine ve bütçe yasalarında bütçe ile ilgili olmayan konulara yer verilemeyeceği ilkesini getiren Anayasa'nın 161. maddesine aykırıdır.

c) (c) bendinin Anayasa'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın (c) bendi, irtifak hakkı verilen özel iskelelerden alınan nisbi kira bedellerini düzenlemektedir.

Buna göre gelirler bütçeye özel gelir kaydedilecek, ama özel ödenekler olarak Maliye Bakanlığı ile Denizcilik Müsteşarlığı arasında yarı yarıya paylaşılacaktır.

Kamu hukukumuzda, irtifak hakkı kurularak özel iskele işletilmesini mümkün kılan bir düzenleme yoktur.

14.4.1341 tarih ve 618 sayılı Limanlar Kanunu'nun 4. maddesinde "Liman Reisliğinden izin alınmadıkça deniz kıyılarında, iskele, rıhtım, kızak, kayıkane, tamirhane, fabrika, gazino, depo, mağaza ve umumi deniz hamamlarının yapılama"yacağına ilişkin bir yasak vardır. Ancak, daha sonra bu maddenin, "izin" ile özel iskelelerin kurulabileceği biçiminde yorumlandığı ve yöntem olarak da "irtifak hakkı" verme biçiminin geliştirildiği anlaşılmaktadır.

Bir yasal temele dayanmayan özel iskeleler, halen Denizcilik Müsteşarlığının teknik kontrol ve diğer koşullara uygunluk şartıyla izin vermesi, Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nün de "irtifak hakkı" tesis etmesi şeklinde uygulanmaktadır. Ancak, bu iskeleler, aynı zamanda "yükleme-boşaltma", dolayısıyla ithalat ve ihracat da yapmakta ve "gümrük" işlevi de görmektedirler.

Bilindiği gibi Bütçe Kanunu'na, bütçe dışında hükümler konulamaz. Ancak, bu bend ile özel bir düzenleme getirilerek yasalarda bile olmayan bir uygulamaya yasallık kazandırılmaktadır.

Aynı hüküm geçen yıl da Bütçe Kanunu'nda yer almış, ancak buna ilişkin bir aykırılık itirazı yapılmadığı için Anayasa Mahkemesi tarafından konu karara bağlanmamıştır.

Sonuç itibariyle, 4139 sayılı Yasa'nın 15. maddesinin (c) bendi yasalarda olmayan bir hükmü Bütçe Yasası ile getirdiği için Anayasa'nın 87., 88., 89. ve 161. maddelerine aykırıdır.

6- 4139 Sayılı Kanun'un 29. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılık Nedenleri

4139 sayılı Yasa'nın 29. maddesi, Türk Telekom A. Ş., DSİ Genel Müdürlüğü, TEDAŞ, DHMİ, Tekel ve DMO Genel Müdürlüğü aylık gayri safi hasılatlarının kurumuna göre değişen

Esas Sayısı:1996/23
Karar Sayısı:1996/36

oranlarda bütçeye gelir yazılmasını öngörmekte, üstelik geriye dönük olarak Ocak-Nisan 1996 dönemini de kapsayan bir düzenleme getirmektedir.

Bilindiği gibi yukarıda adı geçen kuruluşlardan Türk Telekominkasyon A.Ş. 4000 sayılı Yasa ile kurulmuş bir kamu iktisadi kuruluşu; DSİ Genel Müdürlüğü 6200 sayılı Yasa ile kurulmuş Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı bir genel müdürlük; TEDAŞ 3974 sayılı Yasa ile kurulmuş bir anonim şirket; DHMİ Genel Müdürlüğü, 233 sayılı KHK kapsamında Ulaştırma Bakanlığı ile ilgili bir iktisadi devlet teşekkülü; TEKEL, 2929 sayılı Yasa ile son yapısına kavuşmuş, 233 sayılı KHK kapsamında bir kamu iktisadi kuruluşu (KİK), DMO da 233 sayılı KHK kapsamında bir iktisadi devlet teşebbüsüdür.

Bu 6 kuruluşun gelir ve giderleri ile bunların kullanımı, özel yasalarında düzenlenmiştir. 4139 sayılı Yasa'nın 29. maddesi ile yapılan düzenleme bütçe yasası ile yapılamayacak türde bir düzenlemedir. Böylesi bir düzenleme ancak sözügeçen kuruluşların kendi yasalarında teker teker yapılacak düzenlemeler ile gerçekleştirilebilir.

Bu nedenle düzenleme, kurumların özel yasalarında değişiklik anlamına geldiği için Anayasa'nın 87., 88., 89 maddelerine aykırıdır.

Bu durumdan daha önemli olan, getirilen düzenlemenin doğrudan bir "vergi" niteliğinde olmasıdır. Bu tür düzenlemeler Almanya Federal Cumhuriyeti'nde "ciro vergisi" olarak adlandırılır ve uygulanır. Bu nedenle madde, doğrudan yeni "vergi konulması" anlamına gelmektedir.

Bilindiği gibi Bütçe Yasası ile vergi konulamaz. Çünkü, Anayasa'nın 73. maddesine göre, "vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler yasa ile konulur, değiştirilir veya kaldırılır" ve Anayasa Mahkemesi'nin daha önceki kararlarında (18 Nisan 1996 gün ve 22615 sayılı Resmi Gazete S.54, paragraf 4) belirtildiği gibi Bütçe Yasası "Anayasa'nın öngördüğü türde yasalardan" değildir. "Anayasa genel nitelikteki diğer yasaları göstermiştir".

Sonuç olarak 4139 sayılı Yasa'nın 29. maddesi, Anayasa'nın 73., 87., 88., 89. ve 161. maddelerine aykırıdır.

7- 4139 Sayılı Kanun'un 30. Maddesinin Anayasa Aykırılık Nedenleri

4139 sayılı Kanun'un 30. maddesinde yapılan düzenleme ile, genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelere bağlı döner sermaye işletmelerinin aylık gayri safi hasılatının yüzde on'unun genel bütçeye irad kaydedilmesi öngörülmüş ve gerektiğinde bu oranın yüzde otuz'a kadar yükseltilmesi ve geçmiş cari yıl kârlarının Hazine'ye yatırılması için Maliye Bakanına yetki verilmiştir.

Bu düzenleme, pek çok yasayı değiştirmektedir. Çünkü, döner sermayeli devlet işletmeleri, idarelerin kendi kuruluş yasalarındaki özel kurallarla kurulabilir. Kuruluş yasalarında döner sermayenin kurulması, idaresi ve yıl sonu kârlarının nasıl kullanılacağı ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. 2547 sayılı Yüksek Öğretim Yasası'nın 58. maddesine göre kurulan üniversitelere bağlı döner sermaye işletmeleri bu konudaki örneklerden biridir.

4139 sayılı Yasa'nın 30. maddesiyle getirilen düzenleme Anayasa'nın 87., 88., 89. ve 161. maddelerine aykırıdır.

Esas Sayısı:1996/23
Karar Sayısı:1996/36

Bu aykırılığın yanısıra getirilen, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen 4061 sayılı Kanun'un 32. maddesinin bir sayı değişikliği ve bir de sözcük eklenmesi dışında aynıdır.

1. paragrafta, daha önce iptal edilen maddede Maliye B akanına yüzde 35'e kadar tanınan artırma yetkisi, bu kez yüzde 30'a indirilmiş; 4. paragraftaki kapatma yetkisine "birleştirme" de eklenmiştir.

30. madde ile getirilen düzenlemenin teknik, içerik ve kapsam bakımından da aynı olan 4061 sayılı Yasa'daki biçimi, Anayasa Mahkemesi'nin 1995/2 E., 1995/12 K. sayılı, 13.6.1995 tarihli kararıyla iptal edilmiştir.

Ayrıca, bu maddenin ilk üç paragrafındaki düzenleme; 4061 sayılı Yasa'dan önce, 3690 sayılı 1991 Mali Yılı Bütçe Yasası'nın 30. maddesinde de yer almış ve o zaman da Anayasa Mahkemesi'nin 30.1.1992 günlü, 1991/8 E., 1992/5 K. sayılı kararıyla iptal edilmiştir.

Bu, aynı konuda iki iptal kararına karşın yapılan üçüncü düzenlemedir.

Bu nedenle, 4139 sayılı Yasa'nın 30. maddesi Anayasa'nın 153/son maddesine, 2. maddedeki "hukuk devleti" ilkesine ve 11. maddedeki Anayasa'nın bağlayıcı ve üstünlüğü ilkesine aykırıdır.

8- 4139 Sayılı Kanun'un 31. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılık Nedenleri

1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun 31. maddesinin 1. bendinde kanun veya KHK ile kurulmuş bulunan ve değişik konu ve alanları kapsayan fonların her türlü gelirlerinin Merkez bankasında, Hazine Müsteşarlığı adına açılacak bir hesapta toplanması öngörülmektedir.

Bu fonların her biri ayrı bir yasa veya KHK ile kurulmuştur ve bu metinlerde gelirleri, gelirlerin sarf yerleri ve hesap açacakları banka ya da bankalar gösterilmiştir.

İptali istenen madde, çeşitli yasalarla veya KHK'lerle kurulan fonların kuruluş statülerini değiştirmektedir.

Bu nedenlerle Anayasa'nın, 87., 88., 89. ve 161. maddesine aykırıdır.

Bu aykırılıkların yanısıra, 4139 sayılı Kanun'un 31. maddesi, 4061 sayılı Kanun'un 33. maddesinin yinelenmesidir. 4061 sayılı 1995 Mali Yılı Bütçe Kanunu'ndaki aynı hüküm, maddenin başındaki "Kanun ve kanun hükmünde kararname ile kurulan fonlar yönünden" Anayasa Mahkemesi'nin 1995/2 E., 1995/12 K. sayılı, 13.6.1995 tarihli kararıyla iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçesinde "fonların gelirlerinin toplanmasına ve giderlerinin yapılmasına ilişkin kuruluş yasalarında yer alan kurallarının yerine uygulamak üzere gerektiğinde esas ve usuller saptamaya Hazine 'nin bağlı olduğu Bakanı ile Maliye Bakanı(ın) yetkilendirdiği" belirtilmiş; "Yasa ve KHK'lerle kurulan fonların gelirleri ve giderlerine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler kuruluş yasalarında gösterilmiştir. Bu konularda yapılacak değişiklik aynı esas ve usullere göre çıkarılacak yasalarla mümkündür. Yasa konusu olacak bu konuların bütçe yasalarıyla düzenlenmesi Anayasa'nın 161. maddesinde belirtilen 'Bütçe Kanununa; bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.' ilkesiyle bağdaşmaz. " denmiştir.

Anayasa Mahkemesi'ne göre; bu düzenleme ile "Yasa ve Kanun Hükmünde Kararnameye dayanılarak kurulmuş olan fonların yasalarında değişiklikler yapılmaktadır. Buna göre, Anayasa'nın 87., 88. ve 89. maddelerine, bütçeyle ilgisi olmaması nedeniyle de 161. maddeye aykırı olan 33. maddenin "Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnameyle kurulmuş fonlar" yönünden iptali gerekir. "

4139 sayılı 1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun 31. maddesi ile, 4061 sayılı 1995 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun iptal edilen 33. maddesinin, "kanun ve kanun hükmünde kararname ile kurulan fonlar" açısından tanıdığı yetkilerde bir değişiklik olmamıştır.

Anayasa Mahkemesi'nce daha önce Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilen bir hükmü yeniden yasalaştırılan 31. maddenin başındaki "Kanun ve kanun hükmünde kararname" ibaresi, Anayasa'nın 153/son, 2. ve 11. maddelerine aykırıdır.

b) 6. bendin Anayasa'ya aykırılığı

31. maddenin 6. bendinde "kanun ve kanun hükmünde kararname ile kurulan fonlar hariç olmak üzere, Bakanlar Kurulu kararı, yönetmelik ve diğer mevzuatla kurulmuş fonlardan aynı hizmeti görenleri birleştirme veya amacına kaynak yaratmayanlar ile kaynak yaratmakla birlikte hizmet alanı daralmış olanların, ilgili bakanın görüşü, Maliye Bakanı ile Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın ortak teklifi ile Başbakan'ın onayı ile tasfiye edilebileceği" belirtilmiştir.

Bu ifadeden, "Bakanlar Kurulu kararı" ile kurulmuş fonların da üç bakanın teklifi ve Başbakan'ın onayı ile tasfiye edilebileceği anlaşılmaktadır. "Yöntemde paralellik ilkesi" gereğince, bu fonların ancak Bakanlar Kurulu kararnamesi ile tasfiyesi mümkündür. Bu nedenle, 6. benddeki "Bakanlar Kurulu kararı" ifadesinin Anayasa'nın hukuk devletini düzenleyen 2. maddesi, hiçbir kişinin kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisini kullanamayacağını düzenleyen 6. maddesi ve yürütme yetki ve görevinin Cumhurbaşkanı ve Bakanlar kurulu tarafından kullanılacağını düzenleyen 8. maddesi gereğince iptali istenmektedir.

c) 7. bendin Anayasa'ya aykırılığı

31. maddenin 7. bendi, fonların özel yasalarından yer alan ve 31. maddeye aykırı olan hükümlerinin 1996 mali yılında uygulanmayacağını belirtmektedir.

Bu ifade, birden çok yasada değişiklik anlamına gelmektedir. Yapılan düzenleme doğrudan bütçe uygulaması ile ilgili olsa bile bu tür düzenlemelerin ilgili yasalarda yapılması gerekir.

Bu nedenlerle Anayasa'nın 87., 88., 89. ve 161. maddelerine aykırıdır.

9-4139 Sayılı Kanun'un 35. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılık Nedenleri

a) (d) bendinin Anayasa'ya aykırılığı

1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun 35. maddesinin (d) bendinde konsolide dış devlet borçlarıyla ilgili kredi anlaşmalarında öngörülen bütün ödeme ve işlemlerin her türlü vergi, resim ve harçtan müstesna olduğu belirtilmektedir.

Daha önce 29. maddenin iptal isteminde de belirtildiği gibi, Anayasa'nın 73. maddesi gereği vergi, resim, harç ve benzer mali yükümlülükler, kanunla konabilir, değiştirilebilir veya kaldırılabilir.

İptali istenen bend, ancak yasalar ile yapılabilecek bir düzenlemeyi Bütçe yasası ile yaptığı için Anayasa'nın 87., 88., 89. ve 161. maddelerine, Anayasa Mahkemesi kararları gereğince bütçe yasası bu nitelikte bir yasa olmadığı için de Anayasa'nın 73. maddesine aykırıdır.

10- 4139 Sayılı Kanun'un 48. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılık Nedenleri

a) 48. maddenin (c) bendinin Anayasa'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın 48. maddenin (c) bendi ile 4061 sayılı Kanun'un 50. maddesinin Anayasa Mahkemesi'nin 1995/2 E., 1995/12 K. sayılı, 13.6.1995 tarihli kararıyla iptal edilen (c) bendi değişik ifade biçimleriyle aynı konuyu düzenlemiştir.

Her iki maddede de, 657 sayılı DMK ya da diğer özel yasalar çerçevesinde okutulanların "zorunlu hizmet" yükümlülüğü kaldırılmaktadır.

Hükmün kendisinden de kolayca anlaşılacağı gibi, bunlar ayrı yasalarla getirilmiş yükümlülükler oldukları için kendi yasalarında yapılacak düzenlemelerle değiştirilmelerini gerektir ve bütçe ile ilgileri de yoktur.

Nitekim Anayasa Mahkemesi 13.6.1995 gün ve 1995/2 E.; 1995/12 K. sayılı iptal kararında, aynı gerekçe ile düzenlemeyi Anayasa'nın 87., 88., 89. ve 161. maddelerine aykırı bularak iptal etmiştir.

Bu karara karşın, amaç bakımından özdeş, teknik, içerik ve kapsam bakımından aynı olan hüküm, Anayasa'nın 153/son maddesine, 2. maddedeki "Hukuk devleti" ilkesine ve Anayasa'nın 11. maddesine aykırıdır.

b - 48. maddenin (e) bendinin Anayasa'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın 48. maddesinin (e) bendi, 4061 sayılı Yasa'nın 50. maddesinin Anayasa Mahkemesi'nin 1995/2 E., 1995/12 K. sayılı, 13.6.1995 tarihli kararıyla iptal edilen (e) bendi ile sözcüğü sözcüğüne aynıdır.

Aynı düzenleme daha önce 1991 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nda da yer aldığı ve Anayasa Mahkemesi'nin 30.1.1992 gün ve 1991/8 E., 1992/5 K. sayılı kararıyla iptal edildiği için, Anayasa'nın 153. maddesine aykırılık nedeniyle ikinci kez iptal edilmiştir.

Bu defa, üçüncü kez yasama organı tarafından kabul edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nce daha önce iki kez iptal edilen madde, Anayasa'nın 153/son maddesine, 2. maddedeki "Hukuk devleti" ilkesine ve Anayasa'nın 11. maddesine aykırıdır.

c - 48. maddenin (f) bendinin Anayasa'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın 48. maddesinin (f) bendi de, daha önce 1991 ve 1995 Mali Yılı Bütçe Kanunlarında yer alıp, Anayasa Mahkemesi'nin yukarıda belirtilen kararlarıyla ıkı kez iptal edilen hükmün aynısını yeniden getirmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nce daha önce iki kez iptal edilen madde, Anayasa'nın 153/son maddesine, 2. maddedeki "Hukuk devleti" ilkesine ve Anayasa'nın 11. maddesine aykırıdır.

11- 4139 Sayılı Yasa'nın 60. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılık Nedenleri

4139 sayılı Yasa'nın 60. maddesi, yüksek öğrenim sırasında Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumundan, 1996 yılından başlayarak kredi alan öğrencilere uygulanacak faizlerin hesaplanma yöntemini düzenlemekte, geri ödeme koşullarını, istisnalarını belirlemekte, getirdiği koşulların uygulanmasını daha önceki hüküm Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiği için 1995 yılı başına kadar götürmektedir.

Aynı amaca yönelik bir düzenleme, bir önceki yıl 4061 sayılı Kanun'un 66. maddesi ile de yapılmış, ancak Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 87., 88., 89. ve 161. maddelerine aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

4139 sayılı Yasa'nın 60. maddesi, hem aynı maddeler açısından, hem de Anayasa'nın 153/son, 2. maddesindeki yasaların Anayasa'ya aykırılı olamayacağı kuralı açısından Anayasa'ya aykırıdır.

12- 4139 Sayılı Kanun'un 65. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılık Nedenleri

1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun 65. maddesi, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun Geçici 5. maddesiyle 10 yıllık bir süre için çalıştırılması öngörülen geçici personeli kapsamakta ve sözkonusu yasada değişiklik niteliği taşımaktadır. 4061 sayılı 1995 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun aynı personelin durumunu düzenleyen 55. maddesi, Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiştir.

Daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen yasa metninde, sözleşmeli olarak çalıştırılan ve 1994 sonunda görevleri bitmesine karşın 1995 sonuna kadar aynı esas ve usullerle çalışmaya devam etmeleri öngörülen personelin; yeni düzenlemeden bir bölümünün kadroya geçirildiği anlaşılmakta, henüz kadroya geçirilmeyenlerin de boş kadrolara atanacakları belirtilmektedir.

Oysa, bu personel katma değer vergisinin hazırlık ve uygulanmasına yönelik çalışmalarda yeterli görülen 10 yıllık süre içm istihdam edilmişlerdir ve bu amaçla kurulan "fon"un süresinin 1994'te dolmasıyla çalışma süreleri bitmiştir.

Anayasa Mahkemesi, belirtilen kararında sözkonusu personelin çalıştırılması konusunda Maliye Bakanlığı'na yetki verilmesini Anayasa'ya aykırı bulmuştur. Bu bakımdan düzenlemenin, yetkilendirme açısından iptal edilen düzenlemeden bir farkı yoktur ve bu nedenle de Anayasa'nın 153/son maddesine, 2. maddedeki hukuk devleti ilkesine ve 11. maddesine aykırıdır.

Ancak, düzenleme, Anayasa'nın "eşitlik" ilkesine de aykırıdır. Çünkü, madde geçici olarak çalıştırıldığı belirtilen "sözleşmeli" personelden, hâlâ kadro alamamış olanların "boş kadrolara atanmasını" öngörmekte ve tarih sınırı da getirmektedir.

Esas Sayısı:1996/23
Karar Sayısı:1996/36

Oysa, bilindiği gibi, kamuda "sözleşmeli" olarak çalışan tek "geçici" personel, Katma Değer Kanunun geçici 5. maddesi uyarınca çalıştırılanlar değildir.

Gerek KİT'lerde, gerekse 657 sayılı Yasa'nın 4 (b) maddesi uyarınca kamu kuruluşlarında çalışan ve sayısı on binlerle ifade edilen "sözleşmeli personel" ile, kamu işyerlerinde çalışan binlerce "geçici" çalışan vardır.

Düzenleme, Anayasa'nın 161. maddesi ve bu konuda daha önce bir iptal kararı verildiği için 153. maddesi yanında, asıl Anayasa'nın 10. maddesindeki "eşitlik" ilkesine aykırıdır.

Kamuda onbinlerce "sözleşmeli" "geçici" personele tanınmayan kadroya geçme hakkının; görev süreleri 1994 sonunda bitmiş, kadroya geçirilmeleri bile hukuka aykırı küçük bir azınlığa tanınmasının "eşitlik" ilkesiyle bağdaştırılması mümkün değildir.

Sonuç olarak düzenleme, Anayasa'nın 153/son, 2., 10. ve 11. maddelerine aykırıdır.

13- 4139 Sayılı Kanun'un 68. Maddesinin Anayasa'ya Aykırılık Nedenleri

a) (b) bendinin 3. alt bendinin Anayasa 'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın 68. maddesinin (b) bendinin 3. alt bendi, 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkında Yasa'nın 60. maddesinin 6. bendinin (a/1) alt bendinde muhbir ve müsadirler için belirlenen oranı değiştirmektedir.

Aynı hüküm 1991 Mali Yılı Bütçe Yasası ile 1995 Mali Yılı Bütçe Yasası'na da konulmuş ve ilkinde Anayasa'nın 87., 88. 89. ve 161.; ikincisinde 153. maddesine aykırılıktan iptal edilmiştir.

Üçüncü kez getirilen hüküm, Anayasa'nın 153/son maddesine, 2. maddedeki "Hukuk devleti" ilkesine ve Anayasa'nın 11. maddesine aykırıdır.

b) 68. maddenin (c) bendinin Anayasa'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın 68. maddesinin (c) bendi; 2.2.1981 gün ve 2380 sayılı Yasa'nın 3239 sayılı Yasayla değişik 1. maddesi uyarınca genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden belediyeler ve il özel idarelerine ayrılacak payların hesaplanması ve dağıtımında, aynı Yasa'nın 3239 sayılı Yasa'nın 131. maddesiyle değişik geçici 3. maddesinde 1986 yılı için belirlenen oranların 1996 yılında da uygulanmasına devam edileceğini belirtmektedir.

Aynı hüküm 1991 Mali Yılı Bütçe Yasası ile 1995 Mali Yılı Bütçe Yasası'na da konulmuş ve ilkinde Anayasa'nın 87., 88. 89. ve 161.; ikincisinde 153. maddesine aykırılıktan iptal edilmiştir.

Üçüncü kez getirilen hüküm, Anayasa'nın 153/son maddesine, 2. maddedeki "Hukuk devleti" ilkesine ve Anayasa'nın 11. maddesine aykırıdır.

c) 68. maddenin (d) bendinin Anayasa'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın 68. maddesinin (d) bendinde; 2.2.1981 gün ve 2380 sayılı Yasa'nın değişik 1. maddesinde belirtilen payların dağıtımına ilişkin esasların 1996 yılında

Esas Sayısı:1996/23

Karar Sayısı:1996/36

uygulanmayacağını, bunun yerine payların, onda dokuzunun belediyelerin nüfusuna, geriye kalanının da belirlenen ilkelere göre İçişleri, Maliye ve Bayındırlık İskan Bakanlıklarınca belirlenecek ve Başbakanlıkça uygun görülecek ilkelere göre yapılacağı belirtilmiştir.

Aynı hüküm 1991 Mali Yılı Bütçe Yasası ile 1995 Mali Yılı Bütçe Yasası'na da konulmuş ve ilkinde Anayasa'nın 87., 88. 89. ve 161.; ikincisinde 153. maddesine aykırılıktan iptal edilmiştir.

Üçüncü kez getirilen hüküm, Anayasa'nın 153/son maddesine, 2. maddedeki "Hukuk devleti" ilkesine ve Anayasa'nın 11. maddesine aykırıdır.

d) 68. maddenin (e) bendinin Anayasa'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın 68. maddesinin (e) bendi; "24.3.1988 gün ve 3418 sayılı Kanunun 18.5.1989 tarih ve 3558 sayılı Yasayla değişik 39. maddesinin (a) bendinin", Başbakanlık'a ayrılan yüzde 16'lık payın bölüşümüne ilişkin hükmü değiştirmekte ve Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile Sosyal ve Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü bütçelerine "özel gelir" ve "özel tertipler"e ödenek kaydedilmesini öngörmektedir.

1995 Mali Yılı Bütçe Yasasında da bu düzenleme getirilmiş, ancak Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiştir.

İkinci kez getirilen hüküm, Anayasa'nın 153/son maddesine, 2. maddedeki "Hukuk devleti" ilkesine ve Anayasa'nın 11. maddesine aykırıdır.

e) 68. maddenin (f) bendinin 1. alt bendinin Anayasa'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın 68. maddesinin (f) bendinin 1. alt bendi; "29.8.1977 tarih ve 2108 sayılı Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Kanunun 2. maddesi"nin 1996 mali yılında uygulanmayacağını belirtmektedir.

Aynı hüküm 1995 Mali Yılı Bütçe Yasası'nın 72 maddesinin (j) bendinin 2. alt bendine de konulmuş, ancak 2108 sayılı Yasa'da değişiklik içerdiği için Anayasa'nın 87., 88. 89. ve 161. maddesine aykırılıktan iptal edilmiştir.

İkinci kez getirilen hüküm, Anayasa'nın 153/son maddesine, 2. maddedeki "Hukuk devleti" ilkesine ve Anayasa'nın 11. maddesine aykırıdır.

f) 68. maddenin (f) bendinin 6. alt bendinin Anayasa'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın 68. maddesinin (f) bendinin 6. alt bendi; "10.2.1954 tarih ve 6245 sayılı Harcırah Kanunun 27. maddesine bağlı (1) sayılı cetvelin 'Açıklama' bölümünün 1. bend"inin uygulanmayacağı; kimlerin ve hangi hallerde uçakla seyahat edebileceği konusundaki esas ve usullerin Maliye Bakanlığı'nca belirleneceğini belirtmektedir.

"İfade" açısından da tüm dil ve yazım kurallarına "aykırı" olan bu hüküm, 1995 Mali Yılı Bütçe Yasası'nın 72 maddesinin (j) bendinin 9. alt bendine de konulmuş, ancak 6245 sayılı Yasa'da değişiklik içerdiği için Anayasa'nın 87., 88. 89. ve 161. maddesine aykırılıktan iptal edilmiştir.

Esas Sayısı:1996/23
Karar Sayısı:1996/36

İkinci kez getirilen hüküm, Anayasa'nın 153/son maddesine, 2. maddedeki "Hukuk devleti" ilkesine ve Anayasa'nın 11. maddesine aykırıdır.

g) 68. maddenin (h) bendinin Anayasa'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın 68. maddesinin (h) bendi; "1996 mali yılı başından itibaren öğrenim kredisi almaya başlayacak öğrenciler için 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanununun 15. maddesinin 1. fıkrası ile 16. maddesinin 1., 2., ve 3. fıkralarının ve 18. maddesi"nin 1996 mali yılında uygulanmayacağını belirtmektedir.

Bu düzenleme, 4139 sayılı Yasanın 60. maddesiyle yüksek öğrenim kredilerine getirilen düzenlemeye koşut bir düzenlemedir.

Ancak uygulanmayacağı belirtilen hükümler, kredilerden faiz alınmaması ile ödeme süresi vb düzenlemelere ilişkindir ve doğrudan bütçe ile ilgili olmayan bir yasada değişiklik anlamı taşımaktadır. Aynı hüküm, 18. madde dışında 1995 Mali Yılı Bütçe Yasası'nın 72 maddesinin (1) bendine de konulmuş ve Anayasa'nın 87., 88., 89. ve 161. maddesine aykırılıktan iptal edilmiştir.

İkinci kez getirilen hüküm, Anayasa'nın 153/son maddesine, 2. maddedeki "Hukuk devleti" ilkesine ve Anayasa'nın 11. maddesine aykırıdır.

h) 68. maddenin (i) bendinin Anayasa'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın 68. maddesinin (i) bendi; 1996 mali yılı başından itibaren "9.11.1983 gün ve 2946 sayılı Kamu Konutları Kanunu'nun 6. maddesi"nin uygulanmayacağını belirtmektedir.

Adı geçen madde, aynı yasanın 3. maddesinde belirtilen konutların bakım, onarım ve yönetiminin Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikte belirtilen esaslara göre, kurumlarınca yapılacağı ve bunun için gerekli ödeneğin her yıl kurum bütçelerine konacağını belirtmektedir.

İptali istenen bend, 2946 sayılı Yasa'da değişiklik anlamına geldiği için, Anayasa'nın 87., 88., 89. maddelerine; bütçe ile ilgisi olmadığı için de 161. maddeye aykırıdır.

i) 68. maddenin (j) bendinin Anayasa'ya aykırılığı

4139 sayılı Yasa'nın 68. maddesinin (j) bendi; 1996 mali yılı başından itibaren "3320 sayılı Memurlar ve İşçiler ile Bunların Emeklilerine Konut Edindirme Yardımı Yapılması Hakkında Kanunun 3. maddesi "nin uygulanmayacağını belirtmektedir.

Aynı yasanın aradığı koşulları taşıyanlara yapılacak yardım miktarlarını gösteren, bunların artırılması için Bakanlar Kurulu'na yetki veren, yardımla ilgili işlemlere KDV hariç her türlü vergi, resim ve harç için istisna getiren ve ayrıca verilen yardımı ödeyenlerin gelir ve kurumlar vergisi matrahından indirileceğini belirten maddenin yürürlükten kaldırılması anlamını taşıyan bu düzenleme, ancak kendi yasasında değişiklikle yapılabilir. Bu nedenle iptali istenen bend, 3320 sayılı Yasa'da değişiklik anlamına geldiği için, Anayasa'nın 87., 88., 89. maddelerine, bütçe ile ilgisi olmadığı için de 161. maddeye aykırıdır.

Yürürlüğün Durdurulması İstemi

Anayasa Mahkemesi'nin ilk kez 509 sayılı KHK hakkında açılan davada "yürürlüğün durdurulması" kararı aldığı ve bugüne kadar Bütçe Yasası da dahil birçok davada bu kararı verdiği bilinmektedir.

Bazı maddelerinin iptali istenen 4139 sayılı Yasa, bir bütçe yasasıdır. 4061 sayılı 1995 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun kimi maddelerinin iptali istemiyle açılan davada da, Anayasa Mahkemesi, bazı maddeler hakkında "Yasa'nın uygulanmasından doğacak ve sonradan giderilmesi güç ya da olanaksız durum ve zararların önlenmesi ve iptal kararının sonuçsuz kalmaması için" yürürlüğün durdurulması kararı verilmiştir.

1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun iptali istenen hükümlerinin bazısı (örneğin madde 29) uygulama dönemi dışında geçmiş de kapsamak üzere vergi koymakta, bazıları (68. maddenin (d) bendi 2380 sayılı Yasa'da, (e) bendi 3418 sayılı Yasa'da, (f) bendinin 1. alt bendi 2022 sayılı Yasa'da) daha önce başka biçimde uygulanan yasa maddelerinde değişiklik yapmakta ve böylece ilgililer için Anayasa'ya aykırı yeni yükümlülükler getirmekte, ayrıca birçok maddesi ile de Maliye Bakanına ya da Başbakana yasalara ve Anayasa'ya aykırı yetkiler tanımaktadır.

Bunların herbirinin uygulanması Anayasa'ya aykırı durumlar yaratmakla kalmayacak, iptal kararı Resmî Gazete'de yayımlandıktan sonra yürürlüğe gireceği için, telafisi mümkün olmayan zararlar yaratacaktır.

Ayrıca, Plan ve Bütçe Komisyonu başkanı tarafından da, bu maddelerin Anayasa'ya aykırılığı kabul edilmiş ve yeni bir yasal düzenleme ile giderileceklerini açıklamıştır. Bu hem bir itiraf, hem de bir taahhüttür. Ancak yerine getirilememesi, bir hukuk devleti olan Türkiye'de, hukuka aykırı uygulamaların yaygınlaşması ve devlete güvensizliğin artması sonucunu doğuracaktır.

Bunlara ek olarak iptali istenen düzenlemelerin çoğu, daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından bir ya da birden çok kez iptal edilmiş düzenlemelerdir.

Yukarıda anlatılan neden ve gerekçelerle, 26 Nisan 1996 tarih ve 22622 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan, Anayasa'ya aykırılığı açık 4139 sayılı 1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun yürürlükte kalması telafisi mümkün olmayan zararlara yol açacağı için dava esastan karara bağlanana kadar iptali istenen,

a) 6. maddesinin son paragrafındaki,

"İlgili kanunların öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyen" ve

"bütçe ödeneklerini kesmeye ve diğer imkanlarının durdurmaya"

ibareleri

b) 13. maddesi, c) 14. maddesi, d) 15. maddesinin (a), (b) ve (c) bendleri, e) 29. maddesi, f) 30. maddesi, g) 31. maddesinin başındaki "kanun ve kanun hükmünde kararname" ile 6. benddeki "bakanlar kurulu kararı" ibareleri, 7. bendi, h) 48. maddesinin (c), (e), (f) bendleri, ı) 60. maddesi, i) 65. maddesi, j) 68. maddesi; (b) bendinin 3. alt bendi (c) bendi, (d) bendi, (e)

Esas Sayısı:1996/23

Karar Sayısı:1996/36

bendi, (f) bendinin 1. ve 6. alt bendleri, (h), (i) ve(j) bendleri hakkında "yürürlüğün durdurulması karar" verilmesi istenmektedir.

Sonuç Ve İstem

Sonuç olarak;

1- 4139 sayılı Yasa'nın hakkında; Anayasa'nın "Başlangıç"ının 3. paragrafına, 2., 6., 7., 8., 10., 11, 67., 68., 69., 76. ve 80. maddelerine aykırı olduğu, uygulanması telafisi mümkün olmayan zararlar yaratacağı ve ayrıca iptal kararının sonuçsuz kalmaması için dava esastan karara bağlanıncaya kadar yürürlüğünün durdurulması kararı verilmesini;

2- 4139 sayılı Yasa'nına) 6. maddesinin son paragrafındaki, "İlgili kanunların öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyen"ve "bütçe ödeneklerini kesmeye ve diğer imkanlarını durdurmaya" ibarelerinin b) 13. maddesinin,c) 14. maddesinin, d) 15. maddesinin (a), (b) ve (c) bendlerinin, e) 29. maddesinin, f) 30. maddesinin,g) 31. maddesinin başındaki "kanun ve kanun hükmünde kararname" ibaresinin 6. benddeki "bakanlar kurulu kararı" ibaresinin,7. bendinin, h) 48. maddesinin (c), (e), (f) bendlerinin, (i) 60. maddesinin, (i) 65. maddesinin, (j) 68. maddesinin; (b) bendinin 3. alt bendinin (c) bendinin, (d) bendinin, (e) bendinin, (f) bendinin 1. ve 6. alt bendlerinin, (h),(i) ve (j) bendlerinin iptali istenen bölümlerde belirtilen biçimde Anayasa'nın 2., 6., 7., 8., 10., 11., 87., 88., 89., 153., 161. ve 162. maddesine aykırı olduğu için iptaline karar verilmesini saygılarımızla arz ederiz".."